

SINIF VE TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ GÜNLÜK YAŞAMA İLİŞKİN DİL FARKINDALIKLARI İLE TÜRK DÜNYASINA YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Osman GEDİK
Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi
osmangedik0@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6362-7607

Mustafa EROL
Yıldız Teknik Üniversitesi
merol@yildiz.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1675-7070

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 25.04.2025

Reviz Tarihi: 19.06.2025

Kabul Tarihi: 30.06.2025

Atf Bilgisi: Gedik, O. ve Erol, M. (2025). Sınıf ve Türkçe öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile türk dünyasına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 6(1), 49-63.

ÖZ

Bu çalışmada öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile Türk dünyasına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışmanın katılımcılarını 2020–2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Yıldız Teknik Üniversitesi ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi’nde öğrenim gören ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen 178 sınıf ve 116 Türkçe öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veriler, “Kişisel Bilgi Formu”, “Günlük Yaşama İlişkin Dil Farkındalığı Ölçeği” ve “Türk Dünyası Tutum Ölçeği” aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde basit doğrusal regresyon analizi ve pearson momentler çarpımı korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile Türk dünyasına yönelik tutumları arasındaki anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir. Diğer bulgulara göre ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık görülmemesine karşın sınıf düzeyi değişkeni açısından dördüncü sınıfların lehine ve ana bilim dalı değişkeni açısından Türkçe öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları, Türk dünyasına yönelik tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri arttıkça hem dil farkındalıkları hem de Türk dünyasına ilişkin tutumları arttığı söylenebilir. Bu durum Türkçe öğretmen adaylarının lisans programlarında aldıkları derslerin dil farkındalıklarını ve Türk dünyasına ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Dil farkındalığı, Türk dünyası, tutum.

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LANGUAGE AWARENESS OF PRIMARY SCHOOL AND TURKISH TEACHER CANDIDATES REGARDING DAILY LIFE AND THEIR ATTITUDES TOWARDS THE TURKISH WORLD

ABSTRACT

This study aimed to examine the relationship between pre-service teachers' language awareness regarding daily life and their attitudes toward the Turkic World. The research was conducted using the relational survey model, a quantitative research method. The participants consisted of 178 pre-service classroom teachers and 116 pre-service Turkish language teachers studying at Yıldız Technical University and Niğde Ömer Halisdemir University during the spring semester of the 2020–2021 academic year. The participants were selected through a convenience sampling method. The data were collected using the “Personal Information Form,” the “Language Awareness in Daily Life Scale,” and the “Attitude Scale Toward the Turkic World.” For data analysis, simple linear regression analysis and Pearson product-moment correlation analysis were employed. According to the research findings, a significant relationship was found between the pre-service teachers' language awareness regarding daily life and their attitudes toward the Turkic World. Other findings indicated that while there was no significant difference in terms of gender, significant differences were found in favor of fourth-year students regarding grade level and in favor of Turkish language pre-service teachers regarding the field of study. Additionally, it was concluded that the pre-service teachers' language awareness regarding daily life is a significant predictor of their attitudes toward the Turkic World. In this context, it can be stated that as the grade level of pre-service teachers increases, both their language awareness and their attitudes toward the Turkic World increase. This situation can be interpreted as the courses taken by Turkish language pre-service teachers in their undergraduate programs having a positive impact on their language awareness and attitudes toward the Turkic World.

Keywords: Language awareness, Turkish world, attitude.

Giriş

Dil, insanları diğer canlılardan ayıran en temel özelliklerden biridir ve bireylere düşünce üretme, bilgi edinme, iletişim kurma gibi birçok önemli işlev sağlar (Demir ve Yılmaz, 2009; Yaman, 2015). İnsanoğlunun toplumsal bir varlık olduğu göz önüne alındığında, bireyler duygu ve düşüncelerini diğer insanlarla paylaşma isteğini yalnızca dil aracılığıyla gerçekleştirirler (Arslan ve Kılıç, 2021). Bu bağlamda dil, bireysel düşünce ve ifade biçimlerinin yanı sıra, toplumsal kimlik ve millet bilincinin oluşumunda da kritik bir rol oynar. Bir toplumun millet niteliği kazanabilmesi için kendine özgü bir dile sahip olması gerekmektedir, çünkü dil, milletin sosyal yapısının ve ruhunun gerçek bir göstergesidir (Gülensoy, 2005). Dil, bireylerin duygu, düşünce ve isteklerini belirli kurallar çerçevesinde paylaşımlarını sağlayan bir iletişim aracıdır (Göçer, 2013). Bireyler, dil aracılığıyla toplumsal değerleri ve kültürü öğrenir ve aktarır (Şenyuva, Ertüzün, Turhan ve Demir, 2017). Bu nedenle, bireylerin toplumlarına uyum sağlaması ve aidiyet duygusunu geliştirebilmesi için sağlam bir dil bilincine sahip olmaları önemlidir (Yaman, 2011).

Ana dil, genellikle bireyin ailesi ve çevresi aracılığıyla öğrenilir, ancak bu dilin temel kuralları ve bilinci, eğitim sürecinin ilk yıllarında gramer yapısı ve dil becerileri üzerine odaklanan derslerle kazandırılır (Kolaç, 2008). Türkiye'deki eğitim kurumlarında, öğrencilere Türkçeyi doğru, etkili ve estetik bir şekilde kullanma becerisinin kazandırılması esastır (Göçer, 2013). Bu beceri, dilin yapısal ve işlevsel yönlerinin anlaşılmasını sağlayarak dilin doğru ve etkili kullanımını destekler ve dilin güzelliğini korur. Bu bağlamda dilin güzelliğinin korunması adına dil bilinci ve farkındalığının erken dönemlerden itibaren kazandırılması önemlidir. Bu bağlamda, bir toplumun kültürünün korunması ve devamının sağlanmasında ana dil vazgeçilmez bir temeldir. Türkçe, tarih boyunca çeşitli kültürlerle etkileşimde bulunmuş ve bu süreçte birçok kelime ve dil yapısını bünyesine katmıştır, böylece zenginleşmiş ve evrensel bir kimlik kazanmıştır. Ancak, bu etkileşimlerin yanında ana dilin korunması ve yaşatılması, kültürel kimliğin sürekliliği açısından hayati öneme sahiptir. Bu yüzden, dilimize sahip çıkmak ve onu doğru bir şekilde kullanmak, kültürel mirasımızın gelecek nesillere aktarılmasında temel bir rol oynar.

Toplumlar ve milletler arasındaki ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkiler, göçler, seyahatler, bilimsel çalışmalar ve yabancı dil öğrenme faaliyetleri, diller arasında etkileşime yol açmıştır (Sarı, 2013; Zengin, 2017). Teknolojinin gelişmesi, özellikle sosyal medya, televizyon, akıllı telefonlar ve internet, bu etkileşimi daha belirgin hâle getirmiştir (Zengin, 2017). Tarih boyunca, dilimiz çeşitli coğrafi ve sosyo-kültürel faktörlerin etkisiyle değişmiş ve farklılaşmıştır (Özyetgin, 2006). İlk yazılı belgelerden itibaren Türkçe; Çince, Sanskritçe, Moğolca, Arapça, Farsça, İtalyanca, Rumca, Ermenice, Fransızca, Almanca ve İngilizce gibi dillerle kelime alışverişinde bulunmuştur. Bu etkileşimler genellikle kelime alışverişi şeklinde olup dilimizin cümle yapısını ve işleyişini korumuştur, çünkü sözdizimi dil değişimlerine karşı en dayanıklı unsurdur (Sarı, 2013). Ancak günümüzde, özellikle İngilizcenin Türkçeye olan etkisi, dilimizin cümle yapısını ve işleyişini değiştirmektedir (Yaman, 2015). Türkçe karşılıkları varken yabancı kelimelerin kullanılması, Türkçenin söz varlığını olumsuz etkilemekte ve dilimizin doğallığını ile öz benliğini bozmaktadır (Öner, 2006). Diğer bir açıdan tarihî geçmiş olan milletlerin dillerinde meydana gelen değişimler doğal kabul edilebilir; ancak diğer dillerden alınan kelimelerin kurallarının da benimsenerek kullanılmasının, dilin yapı, sesbilim, anlambilim, sesletim, yazım ve okuma kurallarında bozulmalara yol açtığı ve dilde yozlaşmaya neden olduğu ifade edilmiştir (Tosun, 2005). Yozlaşma, dilin kendisiyle değil, dili kullanan bireylerle ilgili bir sorundur (İpek, 2015). Bu durumun nedeni, yabancı unsurların tercih edilmesinin bireylerin tercihleriyle ilgili olmasıdır (Gülsevin, 2006). Bu nedenle, Türkçeyi doğru ve etkili kullanabilmesi için her bireye bilinçli bir Türkçe eğitimi verilmelidir. Bilinçli Türkçe eğitimi, ancak dil farkındalığı ile mümkündür.

Türk Milletini millet yapan ve dünya üzerinde Adriyatik Denizinden Çin Seddine kadar varlığını sürdürmesini sağlayan günlük hayatında ve hayatının her alanında kullandığı dil olan Türkçedir ve Türk dünyası için en önemli bir köprüdür. Dolayısıyla Türk dili de zenginliği ve güzelliğiyle Türk insanının duyma ve düşünme gücünü, dünya görüşünü, tarihsel süreçte çektikleri sıkıntıları, mutlu anlarını, özlemlerini ve hayallerini en iyi yansıtan bir aynadır (Aksan, 2003). Bu

noktada Türkçe dil farkındalığı ile bu bilinci gelecek nesillerimize aktarmak öğretmenlerin temel görevi olmalıdır.

Türk kelimesi ilk olarak Göktürk Devleti zamanında kullanılmış olup Türkçe konuşan bütün toplumların genel adı olmuştur (Bay Alimbekov, Mete, Cücük ve Yokuş, 2017). Bugün dünya üzerinde Türkler, yukarıda da ifade edildiği üzere çok geniş bir coğrafyada yaşamaktadır. Bu coğrafya Batıda Balkanlardan, Doğuda Büyük Okyanus'a, kuzeyde Kuzey Buz Denizinden, Güneyde Tibet'e kadar uzanan Türklerin yoğun olarak yaşadığı kabul edilen Türk dünyası olarak kabul edilmektedir (Türk Dünyası El Kitabı, 1992). Türkler bağımsız olarak bu coğrafyada Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkmenistan ve Kazakistan yedi devlete sahiplerdir. Bunların dışında Karakalpak, Çuvaş Dağıstan, Gagavuz, Başkurdistan, Kabarday-Balkar, Tuva, Nahcivan, Uygur (Doğu Türkistan) olmak üzere on özerk cumhuriyete ve Dağlık-Altay, Karaçay-Çerkes ve Hakas olmak üzere de üç muhtar vilayete sahiptir (Topal ve Sezer, 2016).

Türk dilinin ve Türk Kültürünün gelecek nesillere aktarılması ve devamlılığının sağlanması, Türk dünyasının birlik ve beraberlik içerisinde olmasına bağlıdır. Gelecek nesillerin Türk dünyasına yönelik bilgisi ve farkındalığı olan bireyler olarak yetişmeleri ilköğretim döneminden itibaren vurgulanması ve Türk diline sahip çıkmaları ve bunun bilincinde olmaları gerektiği düşünülmektedir (Aksan, 2003; Batmaz, 2022). Tam burada ilköğretim kademesinde gelecek nesillerin dil farkındalıklarına sahip ve Türk dünyasına vâkıf olmalarında en önemli etken olan sınıf ve Türkçe öğretmenleri devreye girmektedir. Öğretmenlerin bu konulardaki hassasiyetleri gelecek nesillerin yönlendirilmesinde çok önemlidir. Öğretmen yetiştirme programları incelendiğinde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk Dili, Türkiye coğrafyası ve jeopolitiği derslerinin yanı sıra Türkçeyi ve Türk Dünyasını daha iyi öğretebilme ve farkındalığa sahip olmaları için konulan derslerin Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarına ne derece katkı sunduğu ve öğretmen adaylarının bu konulara yönelik tutumları araştırılmalıdır. Çünkü ülkemizin kurucu lideri Atatürk de Türk dünyasının milli birlik ve beraberlik duygusunun yanında kültür ve dil birliğinin de sağlanması gerekliliğini bunun yolunun da milli kültürümüz ve dilimizin iyi bir şekilde araştırılması olduğunu belirtmiştir (Karakaya ve Öner, 2021; Saray, 1995). Bu bağlamda çalışmanın amacı sınıf ve Türkçe öğretmeni adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile Türk dünyasına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Dolayısıyla bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sınıf ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalına devam eden öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları cinsiyet, ana bilim dalı ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
2. Sınıf ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalına devam eden öğretmen adaylarının Türk dünyasına yönelik tutumları cinsiyet, ana bilim dalı ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
3. Sınıf ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalına devam eden öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile Türk dünyasına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Sınıf ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalına devam eden öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları Türk Dünyası ilişkin tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve süreci, veri analizi, güvenilirlik ve araştırma etiğine yönelik bilgiler sunulmuştur.

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nicel araştırmanın yapısına uygun olarak ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama araştırma modeli, değişkenler arasındaki ilişkilerin açığa çıkarılması, bu ilişkilerin düzeylerinin belirlenmesinde etkili bir nicel araştırma modelidir (Büyüköztürk Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018; Creswell, 2013). İlişkisel tarama

araştırma modeli ile öğretmen adaylarının günlük yaşama yönelik dil farkındalıkları Türk dünyası yönelik tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı incelenmiştir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının günlük yaşama yönelik dil farkındalıkları ile Türk dünyası tutumları cinsiyet, ana bilim dalı ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelenerek betimsel ve ilişkisel bir bakış açısıyla sunulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde İstanbul ve Niğde İllerinde öğrenim gören sınıf ve Türkçe eğitimi öğretmen adayları bulunmaktadır. Araştırmada çalışma grubunu belirlemek için uygun örnekleme (kolay ulaşılabilir) yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, araştırmada ihtiyaç duyulan büyüklüğe ve özelliklere ulaşmada en yüksek tasarrufu sağlamada sıklıkla kullanılan yöntemlerden biridir (Büyüköztürk vd., 2018). Bu doğrultuda araştırmanın örnekleminde 178 sınıf eğitimi öğretmen adayı ile 116 Türkçe eğitimi öğretmen adayı yer almaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının 156'sı kadın, 138'i erkektir. Ana bilim dalı değişkeni açısından öğretmen adaylarının 178'i sınıf öğretmeni, 116'sı Türkçe öğretmeni adaydır. Sınıf düzeyi açısından ise 75'i birinci sınıf, 92'si ikinci sınıf, 84'ü üçüncü sınıf ve 43'ü ise dördüncü sınıftır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Bu çalışmada cinsiyet yaş, sınıf düzeyi, okunulan bölüm gibi değişkenleri belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu form araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formun hazırlanmasında araştırmanın amacına ve alt amaçlarına uygun olan değişkenlerden yararlanılmıştır.

Günlük Hayata İlişkin Dil Farkındalığı Ölçeği (GHDF): Bu ölçek Erol ve Karakaya (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde çalışma grubu, İstanbul'da bulunan bir üniversitede öğrenim gören toplam 606 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri kapsamında açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. AFA sonuçları, ölçeğin 17 maddeden ve 4 faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu dört faktör; Bireysel Farkındalık, Sosyal Medya Farkındalığı, Günlük Yaşama İlişkin Farkındalık ve Kitle İletişim Araçlarında Farkındalık şeklinde isimlendirilmiştir. AFA sonucunda toplam varyansın %67'sinin açıklandığı belirlenmiştir. DFA bulguları ise, ölçeğin doğrulayıcı yapısal geçerliğini desteklemektedir. Modelin uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir ($\chi^2/sd = 2.54$, RMSEA = 0.069, SRMR = 0.07). Ölçeğin madde-toplam korelasyonlarının .79 ile .89 arasında değiştiği saptanmıştır. Ayrıca, ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .86 olarak hesaplanmış, bu da ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, geliştirilen ölçeğin üniversite öğrencilerinin günlük yaşama ilişkin dil farkındalıklarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türk Dünyası Tutum Ölçeği (TDT): Bu ölçek Akın, Saraçlı, Kılıç ve Yıldırım, (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, Afyonkarahisar il merkezindeki kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan farklı meslek gruplarından bireyler üzerinde uygulanmıştır. Veri toplama aracı, iki ana bölümden oluşan bir anket formudur. Anketin birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek, Türk dünyası ülkelerine gitme durumu vb.) ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların Türk dünyası'na yönelik bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlardaki tutumlarını ölçmeye yönelik toplam 33 maddeye yer verilmiştir. Araştırma kapsamında tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak, farklı meslek grupları, yaş ve cinsiyet dağılımları dikkate alınmış, toplam 600 kişiye anket uygulanmıştır. Eksik veya hatalı doldurulan formlar elenerek 526 anket analizde kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış; madde-toplam korelasyonları ve açıklayıcı faktör analizi sonuçları incelenmiştir. Bu analizler sonucunda 8 madde ölçekten çıkarılmış, ölçeğin son hali 25 madde olarak belirlenmiştir. Ölçek, bilişsel boyutta 8 madde, duyuşsal boyutta 11 madde ve davranışsal boyutta 6 maddeden oluşmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda; ölçeğin duyuşsal boyutu toplam varyansın

%30.88'ini, bilişsel boyut %16.99'unu, davranışsal boyut ise %12.76'sını açıklamaktadır. Ayrıca, ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda Türk Dünyası Tutum Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Niğde ve İstanbul illerinde öğrenim gören sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinden elde edilmiştir. Veri toplama sürecinde, ölçek formları Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Uygulama öncesinde öğretmen adaylarına araştırmanın amacı hakkında bilgilendirme yapılmış, gönüllülük esasına dayalı olarak formların doldurulması sağlanmıştır. Gönüllü olmayan, veri toplama araçlarını eksik yanıtlayan ya da geçerli olmayan biçimde (örneğin aynı cevabı tekrarlayan) dolduran katılımcıların verileri analiz kapsamına alınmamıştır.

Veri toplama süreci sonunda, 178 sınıf öğretmenliği ve 116 Türkçe öğretmenliği öğrencisinden elde edilen verilerin kullanılabilir olduğu belirlenmiştir. Böylece toplam 294 öğretmen adayından sağlanan veriler, gerekli kontrollerin ardından analiz edilmiştir. Ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 20 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Kişisel Bilgi Formunda yer alan cinsiyet ve anabilim dalı değişkenlerine ilişkin gruplar arası karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t-testi, sınıf düzeyine göre farklılıkları incelemek amacıyla ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının “Günlük Yaşama İlişkin Dil Farkındalığı” ile “Türk dünyasına Yönelik Tutum” düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiş; söz konusu değişkenler arasındaki yordayıcılık düzeyini ortaya koymak amacıyla ise regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırma Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen tüm ilkelere titizlikle uyulmuştur. Çalışmada veri toplama sürecinde, öğretmen adayları araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirilmiş, ölçeklerin nasıl doldurulacağı açıklanmıştır. Katılımcıların gönüllülük esasına göre araştırmaya dahil edilmesi sağlanmış, yalnızca gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretmen adaylarından elde edilen veriler analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeklerin uygulanması, anket ve görüşme gibi teknikler aracılığıyla katılımcılardan veri toplanmasını gerektirdiğinden, ilgili etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca, kişisel verilerin korunmasına özen gösterilmiş; tüm veriler gizlilik esasına uygun şekilde işlenmiş ve raporlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler başlığı altında tanımlanan hiçbir etik ihlal gerçekleştirilmemiştir. Başkalarına ait ölçek, anket veya görsel materyaller kullanılmışsa, ilgili sahiplerden gerekli izinler alınmış ve çalışmada bu durum açıkça belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada yer alan tüm olgu, bulgu ve değerlendirmeler özgündür; telif hakları düzenlemelerine tam olarak uyulmuştur.

Çalışma için Yıldız Teknik Üniversitesi Araştırma ve Planlama Rektör Yardımcılığı Etik Kurulu'ndan 29.03.2021 tarihli ve 2021/3 sayılı etik kurul raporu alınmıştır.

Bulgular

Bu kısımda araştırmanın veri analizi sürecinde ulaşılan bulgular, tablolar aracılığıyla ifade edilmiştir. İlk olarak öğretmen adaylarının GHDF ve TDT ölçeklerinin boyutlarından aldıkları puanların t-testi ve ANOVA sonuçları sunulmuş devamında günlük yaşama yönelik dil farkındalıkları ile Türk dünyasına yönelik tutumları arasındaki ilişki, alt boyutlar çerçevesinde ifade edilmiştir. Son olarak günlük yaşama yönelik dil farkındalıkları ile Türk dünyasına yönelik tutumları arasındaki

yordayıcılık bulguları sunulmuştur. Araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre öğretmen adaylarının GHDF ölçeğinin boyutlarından aldıkları puanların t-testi ve ANOVA sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1.

Öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıklarının cinsiyet değişkeni açısından aldıkları ortalama puanların t-Testi sonuçları

	Boyut	Cinsiyet	X	S	S.H.O	t	sd	p
Günlük Yaşama İlişkin Dil Farkındalığı	Toplam	Kadın	66.33	6.95	.55	-.84	292	.399
		Erkek	67.02	7.16	.61			
	Bireysel Farkındalık	Kadın	32.78	4.40	.35	-1.84	292	.066
		Erkek	33.68	3.82	.32			
	Sosyal Medya Farkındalığı	Kadın	11.74	2.65	.21	-.76	292	.446
		Erkek	11.51	2.47	.21			
	Günlük Yaşama İlişkin Farkındalık	Kadın	11.58	2.04	.16	-.22	292	.819
		Erkek	11.63	2.01	.17			
	Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık	Kadın	10.21	2.46	.19	.07	292	.939
		Erkek	10.19	2.49	.21			

*p<.05

Tablo 1’de sınıf ve Türkçe öğretmeni adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalığı ölçeğinden almış oldukları toplam puanların cinsiyet değişkenine göre fark analizi görülmektedir. Tabloya göre ölçeğin toplam ve alt boyutları arasında cinsiyete değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 2

Öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıklarının ana bilim dalı değişkeni açısından aldıkları ortalama puanların t-Testi sonuçları

	Boyut	A.D.	N	X	S	S.H.O	t	sd	p
Günlük Yaşama İlişkin Dil Farkındalığı	Toplam	Sınıf	178	65.54	6.81	.51	-3.42	292	.001*
		Türkçe	116	68.37	7.08	.65			
	Bireysel Farkındalık	Sınıf	178	32.59	4.07	.30	-3.17	292	.002*
		Türkçe	116	34.14	4.13	.38			
	Sosyal Medya Farkındalığı	Sınıf	178	11.52	2.48	.18	-.94	292	.348
		Türkçe	116	11.81	2.68	.24			
	Günlük Yaşama İlişkin Farkındalık	Sınıf	178	11.89	2.06	.15	3.02	292	.003*
		Türkçe	116	11.17	1.89	.17			
	Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık	Sınıf	178	9.53	2.40	.18	-6.12	292	.000*
		Türkçe	116	11.24	2.22	.20			

*p<.05

Tablo 2 incelendiğinde Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının sınıf eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarına göre günlük yaşama ilişkin dil farkındalığı toplam puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Alt boyutlara göre farkındalık sonuçları incelendiğinde ise Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının sınıf eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarına göre “Bireysel Farkındalık” ve “Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık” alt boyutlarında daha yüksek ortalamaya sahip olduğu ve aradaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. “Günlük Yaşama İlişkin Farkındalık” puanları karşılaştırıldığında ise sınıf eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarına göre daha yüksek puan aldığı ve bu farkın anlamlı olduğu görülmektedir. “Sosyal Medya Farkındalığı” alt boyutunda ise ana bilim dalı değişkenine göre anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 3

Öğretmen adaylarının, sınıf düzeyi değişkeni ile günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ölçeğinden aldıkları ortalama puanların ANOVA sonuçları

	Sınıf Düzeyi	n	X	ss	Var. Kay	Kareler T.	sd	Kareler Ort.	F	p.	A. Fark
Toplam Puan	1	75	65.25	6.81	Gruplar Arası	284.69	3	94.90	1.92	.125	
	2	92	66.75	7.27	Gruplar İçi	14275.28	290	49.22			
	3	84	66.92	7.13	Total	14559.98	293				
	4	43	68.39	6.55							
	Top.	294	66.65	7.04							
Bireysel Farkındalık	1	75	32.48	4.61	Gruplar Arası	91.918	3	30.63	1.78	.150	
	2	92	33.29	3.94	Gruplar İçi	4980.42	290	17.17			
	3	84	33.20	4.10	Total	5072.34	293				
	4	43	34.30	3.73							
	Top.	294	33.20	4.16							
Sosyal Medya Farkındalığı	1	75	11.37	2.57	Gruplar Arası	9.53	3	3.17	.48	.696	
	2	92	11.84	2.53	Gruplar İçi	1920.52	290	6.62			
	3	84	11.60	2.79	Total	1930.05	293				
	4	43	11.69	2.15							
	Top.	294	11.63	2.56							
Günlük Yaşam Farkındalığı	1	75	11.86	2.06	Gruplar Arası	15.62	3	5.20	1.27	.284	
	2	92	11.33	2.09	Gruplar İçi	1188.38	290	4.09			
	3	84	11.77	1.99	Total	1204.01	293				
	4	43	11.41	1.85							
	Top.	294	11.60	2.02							
Kitle İletişim Farkındalığı	1	75	9.53	2.27	Gruplar Arası	61.50	3	20.50	3.41	.018*	4-1
	2	92	10.27	2.68	Gruplar İçi	1738.8	290	5.99			
	3	84	10.34	2.45	Total	1800.344	293				
	4	43	10.97	2.17							
	Top.	294	10.20	2.47							

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının devam ettikleri sınıf düzeyi değişkenine göre günlük yaşama ilişkin dil farkındalık ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlarında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Tabloya göre sadece “Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık” alt boyutunda dördüncü sınıflar ile birinci sınıflar arasında dördüncü sınıflar lehine anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir.

Tablo 4

Öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre Türk dünyasına yönelik tutum ölçeğinden aldıkları ortalama puanların t-Testi sonuçları

	Boyut	Cinsiyet	N	X	S	S.H.O	t	Sd	p
Türk Dünyasına Yönelik Tutum	Toplam	Kadın	156	70.32	11.48	.91	-3.10	292	.002*
		Erkek	138	74.84	13.41	1.14			
	Bilişsel Boyut	Kadın	156	21.10	3.76	.30	-3.69	292	.000*
		Erkek	138	22.99	4.98	.42			
	Duyuşsal Boyut	Kadın	156	34.92	7.08	.56	-2.67	292	.008*
		Erkek	138	37.25	7.86	.66			
	Davranışsal Boyut	Kadın	156	14.30	4.12	.32	-.58	292	.557
		Erkek	138	14.59	4.42	.37			

*p<.05

Tablo 4’te sınıf ve Türkçe eğitimi öğretmen adaylarının, Türk dünyasına yönelik tutum puanları arasındaki cinsiyet değişkenine göre fark analizi görülmektedir. Tablo incelendiğinde ölçekten elde edilen toplam puan ve alt boyutlardan ise “Bilişsel ve Duyuşsal” alt boyutları açısından erkek öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. “Davranışsal Boyut” ta ise cinsiyet değişkenine yönelik anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 5

Öğretmen adaylarının Türk dünyasına yönelik tutumlarının ana bilim dalı değişkeni açısından aldıkları ortalama puanların t-Testi sonuçları

	Boyut	A.D.	N	X	S	S.H.O	t	sd	p
Türk Dünyasına Yönelik Tutum	Toplam	Sınıf	178	70.74	12.25	.91	-2.90	292	.004*
		Türkçe	116	75.06	12.74	1.18			
	Bilişsel Boyut	Sınıf	178	21.42	4.11	.30	-2.72		.007*
		Türkçe	116	22.86	4.86	.45			
	Duyuşsal Boyut	Sınıf	178	35.00	7.36	.55	-2.88		.004*
		Türkçe	116	37.56	7.57	.70			
	Davranışsal Boyut	Sınıf	178	14.31	4.24	.31	-.61		.537
		Türkçe	116	14.62	4.30	.39			

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının sınıf eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarına göre Türk dünyasına Yönelik Tutum ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. “Bilişsel” ve “Duyuşsal” alt boyutlarında Türkçe eğitimi öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılıklar görülürken “Davranışsal Boyut” ta ise sınıf ve Türkçe eğitimi öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 6

Öğretmen adaylarının Türk dünyası yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkeni açısından aldıkları ortalama puanların ANOVA sonuçları

	Sınıf Düzeyi	n	X	ss	Var. Kay	Kareler T.	sd	Kareler Ort.	F	p.	A. Fark
Toplam Puan	1	75	70.78	10.94	Gruplar Arası	1064.63	3	354.88	2.26	.082	
	2	92	72.44	11.43	Gruplar İçi	45519.99	290	156.96			
	3	84	71.70	13.86	Total	46584.62	293				
	4	43	76.79	14.48							
	Top.	294	72.44	12.60							
Bilişsel Boyut	1	75	21.60	4.04	Gruplar Arası	81.57	3	27.19	1.36	.254	
	2	92	21.80	4.03	Gruplar İçi	5781.39	290	19.93			
	3	84	21.90	4.72	Total	5862.969	293				
	4	43	23.23	5.41							
	Top.	294	21.98	4.47							
Duyuşsal Boyut	1	75	35.50	6.50	Gruplar Arası	242.57	3	80.85	1.42	.235	
	2	92	36.68	7.08	Gruplar İçi	16426.33	290	56.64			
	3	84	34.98	7.87	Total	16668.915	293				
	4	43	37.48	9.23							
	Top.	294	36.01	7.54							
Davranışsal Boyut	1	75	13.68	3.54	Gruplar Arası	190.50	3	63.50	3.58	.014*	4-1 4-2
	2	92	13.95	3.96	Gruplar İçi	5131.88	290	17.69			
	3	84	14.80	4.66	Total	5322.39	293				
	4	43	16.06	4.79							
	Top.	294	14.43	4.26							

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeyine göre Türk dünyası tutum puanlarına ilişkin anlamlı fark durumları görülmektedir. Tabloya göre sadece “Davranışsal” alt boyutunda dördüncü sınıflar ile birinci sınıflar arasında ve dördüncü sınıflar ile ikinci sınıflar arasında dördüncü sınıflar lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile Türk dünyasına yönelik tutumları arasında ilişkiye dair korelasyon analizi sonuçları

Ölçek		Bireysel Farkındalık	Sosyal Medya	Günlük Hayat	Kitle İletişim	Toplam Günlük Yaşama İlişkin Dil Farkındalığı
Bilişsel Boyut	r	.194*	.084	.013	.210*	.223*
Duyuşsal	r	.165*	.160*	-.112	.167*	.165*
Davranışsal	r	.182*	.092	.045	.142*	.182*
Toplam Türk Dünyası Tut.	r	.199*	.156	-.047	.222*	.239*

Tablo 7 incelendiğinde; günlük yaşama ilişkin dil farkındalığı ölçeği ve Türk dünyasına ilişkin tutum ölçeği toplam ve alt boyutları puanları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir ($p < .005$). En yüksek pozitif ilişkinin toplam günlük yaşama ilişkin dil farkındalığı puanları ile toplam Türk dünyası tutum puanları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 8

Öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıklarının Türk dünyasına yönelik tutumlarına yordayıcılığına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Stan. Hata	β	t	p	İkili r
Günlük Yaşama İlişkin Dil Farkındalığı	Constant	56.977	2.33		24.392	.000	
	Türk Dünyası Tutum	.134	.032	.239	4.207	.000	.239

Günlük Yaşama Yönelik Dil Farkındalığı = 56.977; Sabit + Türk Dünyası Tutum. 134; ($R = .239$ ve $R^2 = .057$)

Tablo 8’deki ikili korelasyon sonuçları incelendiğinde günlük yaşama ilişkin dil farkındalığı ile Türk dünyasına ilişkin tutum arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir ($r = .239$). Standardize edilmiş regresyon katsayıları incelendiğinde ise günlük yaşama ilişkin dil farkındalığının Türk dünyasına ilişkin tutumun %05’ini ($R = .239$ ve $R^2 = .057$) açıkladığı görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre sınıf ve Türkçe eğitiminde öğrenim gören öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile Türk dünyasına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından farklılıklara sahip oldukları görülmüştür. Buna ek olarak dil farkındalığının Türk dünyasının önemli bir yordayıcısı sonucuna da ulaşılmıştır. Aşağıda çeşitli değişkenler ve ölçeklerin geneli açısından sonuçlar tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın ilk alt problemi incelendiğinde sınıf ve Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıklarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık görülmemiştir. Arslan ve Kılıç (2012) tarafından gerçekleştirilen Türkçe öğretmenleri ile öğretmen adaylarının Türkçe bilinç düzeylerini inceledikleri çalışmalarında dil kullanma bilincinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın aksine Kolaç (2008) sınıf öğretmeni adaylarının ana dilimize ilişkin farkındalıklarını incelediği çalışmasında kadın öğretmen adaylarının daha fazla dil farkındalığına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı alt problem içerisinde incelenen sınıf ve Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıklarında öğrenim görülen ana bilim dalı değişkeni açısından Türkçe eğitimi ana

bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının lehine anlamlı olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak öğretmen adaylarının dil farkındalıklarının ortalamasının çok üstünde olduğu ve Türkçe eğitimi ana bilim dalında öğrenim gören öğretmenlerin ise daha yüksek dil farkındalığına sahip olduğu ortalama puanlara bakılarak söylenebilir. Göçer (2013) tarafından gerçekleştirilen Türkçe öğretmeni adaylarına göre Türkçenin sorunlarını incelediği araştırmasında Türkçenin özensiz ve yanlış kullanıldığını, yabancı sözcük kullanımının fazlalığına ve yabancı dil tutkusu özentisinin olduğuna dikkat çekmişlerdir. Tekşan ve Kanık-Uysal (2018) tarafından gerçekleştirilen Türk dili ve edebiyatı bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin Türkçe bilinç düzeylerini inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin Türkçe bilinç düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aynı alt problemde incelenen sınıf ve Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıklarının öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkeni açısından kitle iletişim araçları alt boyutu hariç sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Kitle iletişim araçlarına yönelik dil farkındalıklarında birinci sınıflara göre dördüncü sınıfların daha fazla dil farkındalığına sahip oldukları söylenebilir. Arslan ve Kılıç (2012) öğretmen ve öğretmen adaylarının Türkçe bilinç düzeylerini inceledikleri çalışmalarında dil kullanma bilincinin öğretmenlerin daha fazla dil bilincinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tekşan ve Kanık-Uysal (2018) tarafından gerçekleştirilen Türk dili ve edebiyatı bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin Türkçe bilinç düzeylerini inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin Türkçe bilinç düzeylerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını fakat az da olsa öğrenim görülen sınıf düzeyi yükseldikçe dil bilinçlerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarımıza benzer sonuçların elde edildiği görülmüş ve bu sonuçların çalışmamızın sonuçlarını desteklediği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan sınıf ve Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının Türk dünyasına yönelik tutumlarında cinsiyet değişkeni açısından erkek öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Batmaz (2022) tarafından gerçekleştirilen sınıf öğretmenlerinin Türk dünyasına yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada erkek öğretmenlerin daha yüksek bir algıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Topal (2014) tarafından üniversite öğrencilerinin Türk dünyası coğrafyasına ilişkin farkındalık düzeylerinin incelendiği yüksek lisans tez çalışmasında erkek üniversite öğrencilerinin daha fazla farkındalığa sahip oldukları ifade edilmiştir. Demirok (2019) tarafından üniversite öğrencilerinin Türk dünyasına yönelik algılarının incelendiği yüksek lisans tez çalışmasında erkek üniversite öğrencilerinin daha yüksek bir Türk dünyası algısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarına benzer sonuçların elde edildiği görülmüş ve bu sonuçlar çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Aynı alt problem içerisinde sınıf ve Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının Türk dünyasına yönelik tutumlarında öğrenim görülen ana bilim dalı değişkeni açısından Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Ayrıca ölçekten alınan ortalama puanlar incelendiğinde öğretmen adaylarının, ortalamasının altında bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Batmaz (2022) tarafından gerçekleştirilen sınıf öğretmenlerinin Türk dünyasına yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada sınıf öğretmenlerinin ortalama düzeyde bir tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Topal (2014) tarafından üniversite öğrencilerinin Türk dünyası coğrafyasına ilişkin farkındalık düzeylerini incelediği yüksek lisans tez çalışmasında üniversite öğrencilerinin çok düşük bir farkındalığa sahip olduklarını, öğrenim gördükleri fakülte ve alanlara göre farklılaşmaların olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmaların aksine Gülüm ve Seyfullayeva (2013) tarafından gerçekleştirilen üniversite öğrencilerinin Türk dünyasına yönelik algı ve bilgi düzeylerini inceledikleri çalışmalarında üniversite öğrencilerinin Türk dünyası algı ve bilgi düzeylerinin yeterli seviyede olduğunu ifade etmişlerdir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla benzer sonuçların elde edildiği görülmüş ve bu sonuçların çalışmanın sonuçlarını desteklediği söylenebilir. Aynı alt problemde incelenen sınıf ve Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının Türk dünyasına yönelik tutumlarında öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkeni açısından davranışsal alt boyutu hariç sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Karakaya ve Öner (2021) tarafından gerçekleştirilen üçüncü ve dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim gören Türkçe ve sosyal bilgiler öğretmen

adaylarının Türk dünyası algılarını inceledikleri çalışmada öğretmen adaylarının Türk dünyasını yeterince tanımadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Topal (2014) tarafından üniversite öğrencilerinin Türk dünyası coğrafyasına ilişkin farkındalık düzeylerini incelediği yüksek lisans tez çalışmasında üniversite öğrencilerinin farkındalıklarında sınıf düzeyinin etkisinin olmadığını ve farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmiştir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarınıza benzer sonuçların elde edildiği görülmüş ve bu sonuçların çalışmamızın sonuçlarını desteklediği söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü ve dördüncü alt probleminde incelenen sınıf ve Türkçe eğitimi ana bilim dalına devam eden öğretmen adaylarının günlük yaşama ilişkin dil farkındalıkları ile Türk dünyası ilişkin tutumları arasında ilişkinin olduğu ve dil farkındalığının Türk dünyasına yönelik tutumu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun araştırmamızın özgün sonucu olduğunu düşünüyoruz. Çünkü alanyazında ifade edilen Türk dilinin korunarak ve zenginleştirilerek gelecek kuşaklara taşınmasının Türk dünyası bilinci ve kurulmasında önemli bir yere sahip olduğu ifadelerini bilimsel olarak destekler nitelikte olduğunun göstergesidir. Çalışmanın çeşitli değişkenleri açısından bazı sonuçları göz önüne alındığında öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde Türkçe farkındalıkları ve bilinçlerinin yeteri kadar olmadıkları, sınıf düzeyleri açısından gözle görülür bir farklılık olmaması, sadece bir cinsiyete göre farklılaşmaların olduğu görülmektedir. Bunun için üniversitelerin, fakültelerin, bölümlerin ve ana bilim dallarında gerçekleştirilecek etkinliklerin tüm her bireye hitap edilecek şekilde düzenlenmesi önerilebilir. Ayrıca dil farkındalığı ve Türk dünyasına yönelik farkındalığın artırılmasında öğretmen adayları Türk dünyası coğrafyası içerisinde değişim programları ile teşvik edilerek öğrenimlerine devam etmeleri sağlanabilir.

Araştırma Etiği

Kurul adı: Yıldız Teknik Üniversitesi Araştırma ve Planlama Rektör Yardımcılığı Etik Kurulu
Karar tarihi: 29.03.2021
Belge sayı numarası: 2021/3

Yazarların Katkı Oranı

Çalışmaya Osman Gedik %50, Mustafa Erol %50 katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Açıklama

Bu çalışma 2022 yılında VIII. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi 20-23 Temmuz 2022 / Hatay kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

- Akın, C., Saraçlı, S., Kılıç, İ. ve Yıldırım, İ. (2017). Türk dünyası tutum ölçeği. *Electronic Turkish Studies*, 12(30). 649-664. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12089>
- Aksan, D. (2003). *Türkçenin gücü*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Aslan, A. ve Kılıç, Y. (2012), Türkçe öğretmenleri ile öğretmen adaylarının Türkçe bilinç düzeyleri (Ağrı ili Örneği), *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 799-806.
- Batmaz, O. (2022). Sınıf öğretmenlerinin Türk dünyasına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1360-1369. <https://doi.org/10.33206/mjss.1098558>

- Bay, E., Alimbekov, A., Mete, M., Cücük, E. ve Yokuş, E. (2017). "Türk dünyası birliği" algısı. *Gazi Akademik Bakış*, 11(21), 55-85. <https://doi.org/10.19060/gav.379576>
- Büyüköztürk. Ş., Kılıç Çakmak. E., Akgün. Ö. E., Karadeniz. Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (25.Baskı). Ankara: Pegem.
- Creswell. J. W. (2013). *Educational research: Planning. Conducting and evaluating auantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2009). *Türk dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Demirok, U. (2019). *Üniversite öğrencilerinin Türk dünyası algısı (Balıkesir Üniversitesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Erol, M., ve Karakaya, İ. (2020). Development of language awareness scale regarding daily life. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 7(4), 535-548. <https://doi.org/10.21449/ijate.647488>
- Göçer, A. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarına göre Türkçenin güncel sorunları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 491-515. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.466>
- Gülensoy, T. (2005). *Türkçe el kitabı*, Ankara, Akçay Yayınları.
- Gülsevin, G. (2006) Dil kirliliği sorunu (Gülsevin, G., ve Boz, E., Ed.), *Türkçenin çağdaş sorunları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gülüm, K., ve Seyfullayeva, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin Türk dünyası algısı ve bilgi kaynakları. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 5(18). 69-79.
- İpek, B. (2011). Bireyde dil bilinci. *Journal of Turkish Language and Literature*, 1(2), 33-44.
- Karakaya, G. ve Öner, S. (2021). Türkçe ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Türk dünyası algılarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(Özel Sayı), 53-70. <https://doi.org/10.33206/mjss.974397>
- Kırıkkılıç, A., ve Ulaş, A. H. (2003). Türkçe öğretiminde kelimeler dünyası. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 93-101.
- Kolaç, E. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının ana dilimizin yaşadığı sorunlara ilişkin farkındalıkları, görüş ve önerileri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(15), 441-455.
- Öner, T. (2006). Bilişimde özenli Türkçenin önemi. *Bilişim ve Bilgisayar Mühendisliği Dergisi*, 1(1), 1-10.
- Özyetkin, M, A. (2006). Tarihten bugüne Türk dili alanı, (Conference) Chinese Academy of Social Science, Sino-Foreign Relationship Department of Institute of History, Beijing (CHINA) (23 January 2006), www.eurasianhistory.com.
- Saray, M. (1995). *Atatürk ve Türk dünyası*. Ankara: Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Sarı, İ. (2013). Dil etkileşimi bağlamında ses-anlam eşlemesi ve Türkçedeki örnekleri. *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 1, 1-27.

- Şahin, A. (2020). Ana dili ile ilgili temel kavramlar ve tanımlar. E. Ünal (Ed.) *Kapsayıcı dil öğretimi* içinde, (263-293). Ankara. Vizetek Yayıncılık.
- Şenyuva, E., Ertüzün, F., Turhan, K. ve Demir, N. (2017). Türk diline ilişkin sorunlar, çözüm önerileri ve Türkçe bilinci: Kuşaklararası karşılaştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6(3), 1384-1397.
- TDK. (2024). Büyük Türkçe sözlük. İnternette 15 Nisan 2024'te elde edilmiştir. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekşan, K. ve Uysal, P. K. (2018). Türk Dili ve edebiyatı bölümünde okuyan öğrencilerin Türkçe bilinç düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(218), 263-274.
- Topal, E. (2014). *Üniversite öğrencilerinin Türk dünyası coğrafyasına ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Topal, E., ve Sezer, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin Türk dünyası coğrafyasına ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 96-113. <https://doi.org/10.14781/mcd.08328>
- Tosun, C. (2005). Dil zenginliği, yozlaşma ve Türkçe. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(2), 136-153.
- Türk Dünyası El Kitabı (1992). *Türk dünyası el kitabı* Cilt: 1, (3. Baskı). Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayını.
- Yaman, H. (2011). Türkçe bilinci ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 151-167.
- Zengin, E. (2017). Türkçenin diğer dillerle etkileşimi ve sonuçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 293-299.

Extended Abstract

Introduction

This text focuses on the concepts of language, language awareness, and mother tongue, emphasizing the importance of the Turkish language and Turkish culture. It is stated that language is a means of expressing people's feelings, thoughts, and cultures, and that language awareness strengthens individuals' social and cultural ties. It is emphasized that the mother tongue plays a critical role in individuals learning and transmitting the culture and values of the society they are born into. The text also touches on the prevalence of the Turkish language in the Turkish World and its importance in this geography. It emphasizes the necessity of the Turkish World to be united in order for the Turkish language and culture to be transmitted to future generations. In this context, the importance of teaching the Turkish language and the Turkish World at the primary school level is emphasized, and the role that teachers play in this regard is discussed. The text focuses on four basic questions examining the language awareness of prospective teachers and their attitudes towards the Turkish World. These questions aim to reach data that will guide prospective teachers on how to approach the education process. As a result, while emphasizing the importance of language and culture, the text highlights the necessity of transmitting the Turkish language and the Turkish World to future generations in unity and solidarity. In this context, attention is drawn to the role of language in preserving and strengthening social and cultural identity.

Method

This study was carried out using the screening model and correlation research model. The screening model was used to describe the general tendencies, attitudes, and opinions of the sample. The correlation research model was preferred to examine the relationship between the language awareness of the prospective teachers towards daily life and their attitudes towards the Turkish World. The sample of the study consists of primary school and Turkish education teacher candidates who are receiving education in the spring semester of the 2020-2021 academic year in Istanbul and Niğde provinces. Convenience sampling was used as the sampling method and a total of 294 teacher candidates were included in the study. 156 of this sample were female and 138 were male. The tools used in the data collection process were determined as "Personal Information Form", "Language Awareness Scale for Daily Life" (GHDF) and "Turkish World Attitude Scale" (TDTÖ). The data were collected voluntarily after the prospective teachers were informed and analyzed using the SPSS analysis program. In the analyses, t-Test was used for gender and department variables, and one-way analysis of variance (ANOVA) was used for grade level. In addition, the relationship between "Language Awareness Related to Daily Life" and "Attitude Towards the Turkish World" was examined with correlation analysis and regression analysis was performed for predictive value.

Discussion ve Results

According to the research results, it has been determined that there are differences between the language awareness of teacher candidates studying in the department of primary school and Turkish education and their attitudes towards the Turkish World in terms of various variables. These differences have been evaluated according to variables such as gender, department and grade level. In the first sub-problem of the research, no significant difference was found in language awareness in terms of gender variable. This result differs from previous studies. However, a significant difference was found in language awareness according to the department of primary school and Turkish education and it was observed that those studying in the field of Turkish education had higher language awareness. These results show that the level of language awareness is affected by educational programs and teacher training processes. In the second sub-problem of the research, a significant difference was found in favor of male teacher candidates in attitudes towards the Turkish World according to the gender variable. This result shows that male teacher candidates have a more positive attitude towards the Turkish World. Similarly, a significant difference was found in favor of teacher candidates receiving Turkish education in terms of the department variable. This situation

shows that the discipline in which teacher candidates are educated is effective on their perceptions of the Turkish World. In the third and fourth sub-problems of the research, it was concluded that there is a relationship between language awareness and attitudes towards the Turkish World and that language awareness affects the attitude towards the Turkish World. This finding emphasizes that the level of language awareness plays a critical role in the perception of the Turkish World and the importance of training and awareness-raising activities in these areas. In general, the research results show the relationships between the language awareness of prospective teachers and their attitudes towards the Turkish World and how these relationships change according to various variables.